

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich
dr Jerzy ŚWIĄTKIEWICZ

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 18.12.2003 r.

36305

RPO-454164-IX-902/03/ZS

Pani
Anna BAŃKOWSKA
Przewodnicząca
Komisji Polityki Społecznej i Rodziny
Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Przewodniczący,

Uprzejmie informuję, że po wejściu w życie ustawy z dnia 20 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnionym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach rud uranu oraz o podatku dochodowym od osób fizycznych i ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 89, poz. 968), która w ustawie z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniach pieniężnych i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnionym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu (Dz. U. z 2001 r. Nr 60, poz. 622 z późn. zm.) zwaną dalej „ustawą”, poszerzyła zakresu podmiotowy jej obowiązywania o żołnierzy batalionów budowlanych przymusowo zatrudnianych w latach 1949 - 1959, do urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają pisma byłych żołnierzy tych formacji, zainteresowanych kolejną nowelizacją „ustawy”, pozwalającą na przyznanie im, od dnia wejścia jej w życie świadczeń pieniężnych oraz innych uprawnień z niej wynikających.

Analogiczne wnioski kierują do mnie także organizacje stowarzyszające byłych żołnierzy tych batalionów, zwłaszcza Związek Żołnierzy Batalionów Budowlanych „Polski Gułag”.

Odnosząc się w swych wystąpieniach do uregulowań prawnych zawartych w „ustawie”, podnoszą oni problem konieczności zadośćuczynienia za poniesione krzywdy, bowiem w przeciwieństwie do byłych żołnierzy służby zastępczej przymusowo zatrudnionych w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach rud uranu, zmuszeni byli oczekiwać na przyznanie im analogicznych świadczeń przez okres niemal siedmiu lat.

Autorzy listów wyrażają ą niezrozumienie powodów wyłączenia ich przez tak długi okres czasu spod postanowień „ustawy” zwłaszcza, że przymusowe zatrudnienie żołnierzy zastępczej służby wojskowej w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu stanowiące szczególny rodzaj represji z przyczyn politycznych odnosiło się także (co do sposobu selekcji oraz czasu stosowania represji), do tej grupy żołnierzy.

Nie objęcie postanowieniami „ustawy” byłych żołnierzy batalionów budowlanych kierowanych do przymusowej pracy z tych samych przyczyn odbierane jest jako przejaw niezasadnie zróżnicowanego traktowania obywateli, zaś wprowadzenie dla nich uprawnień z tak długim opóźnieniem traktują jako przejaw dyskryminacji i domagają się uregulowania tego problemu w sposób pozwalający na rekompensatę skutków nie otrzymywania świadczeń wynikających z tej ustawy.

Z zebranej w tej sprawie dokumentacji wynika, że zarówno charakter służby w batalionach budowlanych, innych batalionach i obozach pracy, sposób naboru oraz wykonywane przez tych żołnierzy obowiązki, zbliżone były do objętych przez tę „ustawę” żołnierzy zastępczej służby wojskowej batalionów górniczych, kamieniołomów i zakładów rud uranu, o czyni świadczy treść uzasadnienia do postanowienia Naczelnej Prokuratury Wojskowej z dnia 8 czerwca 1999 r. (znak akt Pn. Nadz. 33/98) w sprawie funkcjonowania w latach 1949 - 1959 w b. PRL represyjnego systemu wojskowych formacji roboczych - cyt. „ w pełni zasadny jest zarzut skarżącego o bezpodstawnym wykluczeniu wojskowych batalionów budowlanych z listy omawianych formacji represyjnych, do których zaliczono tworzone od połowy 1949 r tzw. bataliony pracy, bataliony zastępczej służby wojskowej oraz bataliony górnicze. Mianowicie, jak wynika z treści dołączonej do akt śledztwa kopii Rozkazu Organizacyjnego Ministra Obrony Narodowej Nr 02/ORG z dnia 18 stycznia 1950 r. - z dniem 28 lutego 1950 r. pięć z istniejących dotychczas batalionów budowlanych przeformowanych zostało, z dotychczasowej wojskowej służby kadrowej, na zastępczą służbę wojskową. Na podstawie tego rozkazu dodatkowo sformowano, również na zasadach zastępczej służby wojskowej, cztery kolejne bataliony budowlane. Stopniową likwidację tych formacji, podobnie, jak batalionów górniczych, rozpoczęto w połowie 1956 r., a ostatecznie zaś zakończono w sierpniu 1959 r. Stwierdzić należy jednocześnie, iż wszystkie istniejące w omawianym okresie formacje wojskowe, funkcjonujące na zasadach zastępczej służby wojskowej, miały charakter represyjny z powodów politycznych bądź społecznych względem wcielonych do nich - w ramach powszechnego obowiązku wojskowego obywateli PRL.

Dobitnie kwestię tę przesądza rozkaz Ministra Obrony Narodowej Nr 008/MON z dnia 21 stycznia 1951 r., nakazujący przeznaczać do zastępczej służby wojskowej poborowych pochodzących ze środowisk wiejskich, wyłączonego obszarników, kupców, właścicieli przedsiębiorstw zatrudniających siły najemne, właścicieli większych nieruchomości miejskich, synów b. funkcjonariuszy aparatu ucisku reżimu przedwrześniowego itp.".

Biorąc pod uwagę przedstawione warunki funkcjonowania batalionów budowlanych oraz innych batalionów czy obozów pracy oraz formułowane prośby kierowane pod adresem Rzecznika, powodowany przede wszystkim poczuciem krzywdy tych grup byłych żołnierzy, działając na podstawie art. 16 ust.1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz. U. z 2001 Nr 14, poz. 147 z późn. zm.), uprzejmie proszę Panią Przewodniczącą o rozważenie możliwości podjęcia działań zmierzających do oczekiwanego przez tych żołnierzy rozwiązania przedstawionego problemu.

Będę wdzięczny za poinformowanie mnie o zajęтым stanowisku.

Z poważaniem
/-/ dr Jerzy Świątkiewicz